

Suvestinė redakcija nuo 2020-12-12

Įsakymas paskelbtas: TAR 2014-02-27, i. k. 2014-02182

Nauja redakcija nuo 2020-12-12:

Nr. [4-1109](#), 2020-12-10, paskelbta TAR 2020-12-11, i. k. 2020-27010

LIETUVOS RESPUBLIKOS EKONOMIKOS IR INOVACIJŲ MINISTRAS

ĮSAKYMAS

DĖL LIETUVOS KLASTERIŲ PLĖTROS KONCEPCIJOS PATVIRTINIMO

2014 m. vasario 27 d. Nr. 4-131

Vilnius

Įgyvendindamas Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1281 „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo“ (toliau – Programa), 24 punkto ir Programos priedo 4.2 papunkčio nuostatas ir atsižvelgdamas į Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 23 d. nutarimu Nr. 921 „Dėl Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos nuostatų patvirtinimo“, 9.26 papunktį,

t v i r t i n u Lietuvos klasterių plėtros koncepciją (pridedama).

Ūkio ministras

Evaldas Gustas

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų
ministro

2020 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. 4-1109

LIETUVOS KLASTERIŲ PLĖTROS KONCEPCIJA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lietuvos klasterių plėtros koncepcija (toliau – Koncepcija) parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymu, 2021–2030 metų nacionaliniu pažangos planu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021–2030 metų nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“ (toliau – NPP), Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“, Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1281 „Dėl Lietuvos inovacijų plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo“, 24 punktu.

2. Koncepciją sudaro klasterių esamos būklės analizė, įmonių ir kitų subjektų būrimosi ir veikimo klasteriuose (toliau – klasterizacija) nauda, klasterių plėtros tikslai ir uždaviniai, klasterių tipai ir išsivystymo lygiai, klasterizacijos skatinimas, stebėseną ir vertinimas.

3. Koncepcijos tikslas – didinti Lietuvos ūkio konkurencingumą, padėti spręsti iššūkius, su kuriais susiduriama vykdamas pramonės pertvarką. Koncepcija siekiama sudaryti sąlygas priimti novatoriškus sprendimus, vykdyti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros veiklą, skatinti investicijas, didinti užimtumą, verslo našumą, eksportą, diegti inovacijas.

4. Koncepcijos sąvokos:

4.1. **Pridėtinės vertės kūrimo grandinė** – tarpusavyje susijusių veiklų, kurių kiekviena suteikia papildomą vertę kuriant, tobulinant ir realizuojant produktą (-us), sistema.

4.2. Kitos Koncepcijoje vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Technologijų ir inovacijų įstatyme, Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme, NPP.

II SKYRIUS ESAMOS PADĖTIES ANALIZĖ

5. NPP 1, 6, 7 strateginio tikslo uždaviniams įgyvendinti reikia sukurti mokslo žinių, naujų pramonės ir kitų ūkio sektorių technologijų ir inovacijų kūrėjų sąveikos sistemą, skatinti Lietuvos ir užsienio rinkų dalyvių bendradarbiavimą.

6. 2017 m. viešosios įstaigos Pokyčių tyrimų instituto parengtos studijos „Lietuvos klasterizacijos studija“ (toliau – 2017 m. studija) 91 puslapyje nurodoma, kad pirmasis klasteris Lietuvoje buvo įkurtas 1994 m., o klasterizacijos procesas paspartėjo 2010–2015 metais, kai buvo paskelbti tikslingai klasteriams skirti kvietimai pagal Europos Sąjungos (toliau – ES) finansavimo priemones „Inoklaster LT“ ir „Inoklaster LT+“. Remiantis 2019 m. viešosios įstaigos Pokyčių tyrimų instituto parengtos studijos „Lietuvos klasterizacijos studija“ (toliau – 2019 m. studija) 2.1 papunkčio 2 diagrama, 2016–2019 metais pastebimas klasterių kūrimosi sulėtėjimas, nes daugiausia dėmesio skiriama ne naujiems klasteriams kurti, o esamų klasterių brandai didinti – į juos priimama naujų narių, vykdoma daugiau bendrų iniciatyvų.

7. Lietuvoje nėra bendros klasterių identifikavimo ir registravimo sistemos. Klasteriai identifikuojami pagal jų savanorišką dalyvavimą Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros (toliau – MITA) ir viešosios įstaigos Lietuvos inovacijų centro (toliau – LIC) organizuojamose

veiklose ir (arba) pagal jų pateikiamas paraiškas gauti finansavimą. MITA turimais duomenimis, 2019 metais Lietuvoje veikė 57 klasteriai, kurie jungė 777 narius. Lietuvoje ilgiausiai veikiančiam klasteriui yra 25 metai, o daugiausia Lietuvoje klasterių, kurių veiklai 4 metai. Pagal geografinį pasiskirstymą daugiausia į klasterių veiklą įsitraukusių įmonių yra Vilniaus miesto ir Kauno miesto savivaldybėse, tačiau, remiantis 2019 m. studija, klasterizacijos procesai didžiuosiuose miestuose mažėja, užleisdami vietą regionams.

8. Iš 57 Lietuvoje veikiančių klasterių 53 jungia skirtingiems sektoriams atstovaujančias įmones, o tarptautiškumas, kaip nurodoma 2019 m. studijos 2.1 papunktyje, Lietuvos klasteriuose yra neišplėtotas.

9. Lietuvoje daugiausia klasterių, kuriuos sudaro vidutiniškai 13 narių. Europos klasterių bendradarbiavimo platformoje (angl. *The European Cluster Collaboration Platform*) registruojami klasteriai, kuriuos sudaro ne mažiau kaip 15 narių. Kai kuriose Europos, Skandinavijos šalyse siekiama sujungti klasterius į grupes, kuriose yra ne mažiau nei 100 narių, tačiau šios šalys turi ilgalaikes programas, kurios numatytos įgyvendinti per klasterius. Ilgalaikių programų turėjimas nesudaro problemų šių šalių klasteriams suformuoti kritinę dalyvių masę, turėti atitinkamą darbuotojų, reikalingų tokio dydžio klasteriams valdyti, skaičių.

III SKYRIUS KLASTERIZACIJOS NAUDA

10. Klasterizacija nuo kitų bendradarbiavimo formų skiriasi tuo, kad klasterio narius sieja bendri ekonominiai interesai dalyvaujant produktų ir (arba) paslaugų vertės kūrimo grandinės veikloje. Klasteriai padeda pritraukti užsienio investicijas ir pasinaudoti Europos programų teikiamomis galimybėmis.

11. Klasteriai skatina valstybių ekonomikos augimą, pritraukia naujų technologijų, kvalifikuotų darbuotojų. Klasteriai taip pat suburia įmones, mokslo ir studijų institucijas ir kitus subjektus, kurių socialiniai gamybiniai ryšiai suteikia sąlygas jų specializacijai, leidžia pasinaudoti specializuotais ištekliais ir taip sustiprina tiek klasterio narių, tiek visos valstybės konkurencinį pranašumą.

12. Klasteriai ne tik keičia miesto, valstybės ar regiono ekonominę struktūrą ir potencialą, bet ir stiprina skirtingų klasterio narių žmogiškuosius, techninius, mokslinius, kapitalo, inovacinius, partnerystės pajėgumus. Produktyvumas, konkurencinis pranašumas tiek vietinėje, tiek tarptautinėje rinkoje, inovatyvūs, didesnės pridėtinės vertės produktai ar darbuotojų kompetencijos tobulinimas, ir partneriams, ir įmonių klientams teikiama nauda – tik dalis rezultatų, kurių gali pasiekti klasterio nariai, veikdami išvien.

13. Klasterizacija padeda plėtoti naujas idėjas ir verslą, sparčiau perduoti žinias ir diegti technologijas, kurti produktus, gerinti darbo ir produktų kokybę, kurti įmonių produktyvumo, inovatyvumo didinimo sąlygas, skatinti eksporto plėtrą, mažinti riziką ir didinti sėkmės tikimybę renkantis naujas mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų (toliau – MTEPI) kryptis, efektyvinti MTEPI procesus, pasitelkiant potencialo konsolidavimą, padėti mažoms ir vidutinėms įmonėms, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatyme, įsilieti į pasaulinius žinių ir inovacijų tinklus, išnaudoti jų teikiamas galimybes kuriant didesnę pridėtinę vertę, didinti konkurencingumą ir užimtumą.

14. Kaip nurodoma ES pramonės politikos strategijoje, klasteriai yra svarbi ekonomikos plėtros priemonė.

15. Siekiant spartaus koronaviruso infekcijos (COVID-19) krizės paveiktų ūkio sektorių atsigavimo, klasterių vaidmuo taip pat svarbus, nes jie gali padėti kurti ir įgyvendinti verslo atsigavimo strategiją. 2020 metų Europos apžvalgos ataskaitoje klasteriai yra įvardijami kaip pagrindinė Europos ekonomikos varomoji jėga.

16. Klasteriai svarbūs stiprinant tiek tarptautines, tiek vietines trumpąsias pridėtinės vertės kūrimo grandines. Tarptautinė pridėtinės vertės kūrimo grandinė – tai daugiau negu vienoje šalyje vykdoma koordinuota bendradarbiavimo tinklui priklausančių įmonių veikla, kuri padeda įmonėms

išlikti konkurencingoms, užtikrina įmonių sąnaudų mažinimą bei produktų pristatymą laiku galutiniam pirkėjui. Vietinė trumpoji pridėtinės vertės kūrimo grandinė – tai vienoje šalyje vykdoma koordinuota bendradarbiavimo tinklui priklausančių įmonių veikla, kuri padeda įmonėms išlikti konkurencingoms, užtikrina įmonių sąnaudų mažinimą bei produktų pristatymą laiku galutiniam pirkėjui.

IV SKYRIUS KLASTERIŲ PLĖTROS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

17. Klasterių plėtros tikslas – didinti Lietuvos ūkio konkurencingumą, skatinti pramonės pertvarką ir eksportą.

18. Pagrindiniai klasterių plėtros uždaviniai:

18.1. skatinti vietinių trumpųjų pridėtinės vertės kūrimo grandinių formavimąsi klasteriuose;

18.2. didinti klasterių sukuriamą pridėtinę vertę;

18.3. plėtoti klasterių MTEPI potencialą;

18.4. skatinti klasterio narių jungimąsi į tarptautines pridėtinės vertės kūrimo grandines;

18.5. skatinti dalyvauti tarptautinėse MTEPI iniciatyvose;

18.6. populiarinti klasterius, jų naudą ir potencialą.

V SKYRIUS KLASTERIŲ TIPAI

19. Atsižvelgiant į klasterių pridėtinės vertės kūrimo grandinės specifiką, klasteriai skirstomi į regioninius, nacionalinius ir tarptautinius. Klasterių pridėtinės vertės kūrimo grandinė – tai vienos šalies regione, vienos arba kelių šalių teritorijose vykdoma koordinuota bendradarbiavimo tinklui priklausančių įmonių veikla, kuri padeda įmonėms išlikti konkurencingoms, užtikrina įmonių sąnaudų mažinimą bei produktų pristatymą laiku galutiniam pirkėjui.

20. Regioninio klasterio požymiai (turi atitikti bent vieną kriterijų):

20.1. ne mažiau kaip du trečdaliai klasterio narių yra subjektai, kurių buveinės nutolusios ne daugiau kaip 50 km spinduliu;

20.2. ne mažiau kaip 90 procentų produktų realizuojama Lietuvos rinkoje.

21. Nacionalinio klasterio požymiai (turi atitikti bent du kriterijus):

21.1. klasterio narių investicijos į MTEPI per paskutinius trejus metus sudaro ne mažiau kaip 1 procentą klasterio parduotų produktų apyvartos;

21.2. klasterio narių pardavimo apimtis – ne mažiau kaip 5 mln. Eur per metus;

21.3. klasterio narių eksporto mastas sudaro ne mažiau kaip 30 procentų bendros narių apyvartos.

22. Tarptautinio klasterio požymiai (turi atitikti bent keturis kriterijus):

22.1. klasterio narių investicijos į MTEPI per paskutinius trejus metus sudaro daugiau nei 1 procentą klasterio parduotų produktų apyvartos;

22.2. klasterio arba klasterio narių tarptautiškumas (turi atitikti bent vieną iš nurodytų sąlygų):

22.2.1. daugiau kaip 10 procentų klasterio narių yra užsienio subjektai;

22.2.2. klasteris yra kito tarptautinio klasterio arba klasterį koordinuojančios organizacijos, registruotos užsienyje, narys;

22.2.3. 3 klasterio nariai yra kito tarptautinio klasterio, registruoto užsienyje, nariai;

22.3. klasteris per paskutinius trejus metus yra dalyvavęs ne mažiau kaip 3 tarptautinėse MTEPI iniciatyvose;

22.4. klasterio narių pardavimo apimtis – ne mažiau kaip 25 mln. Eur per metus;

22.5. daugiau kaip 50 procentų klasterio pridėtinės vertės kūrimo grandinėje sukurtų produktų yra eksportuojama;

22.6. klasteris per paskutinius trejus metus yra dalyvavęs ne mažiau kaip 10 tarptautinių verslo plėtros iniciatyvų.

23. Klasterių tipų poveikis:

23.1. regioniniai klasteriai: darbo vietų kūrimas, darbo našumo didinimas;

23.2. nacionaliniai klasteriai: aukštos pridėtinės vertės kvalifikacijos specialistų darbo vietų, kaip nurodyta NPP 1 priedo 3.5 uždavinyje, kūrimas, MTEPI rezultatais grįstos pridėtinės vertės, kiekvienos gamybos stadijos prekių ir paslaugų vertės didinimas;

23.3. tarptautiniai klasteriai: aukštos pridėtinės vertės kvalifikacijos specialistų darbo vietų, kaip nurodyta NPP 1 priedo 3.5 uždavinyje, kūrimas, MTEPI rezultatais grįstos pridėtinės vertės, kiekvienos gamybos stadijos prekių ir paslaugų vertės didinimas, aukštos pridėtinės vertės produktų, kaip numatyta NPP IV skyriuje, eksporto didinimas.

VI SKYRIUS

KLASTERIŲ VADYBOS IŠSIVYSTYMO LYGIAI

24. Klasterių vadybos išsivystymo lygį lemia šie kriterijai:

24.1. valdymo struktūra;

24.2. patvirtinta veiklos strategija;

24.3. suformuotas biudžetas, pajamos veiklai vystyti;

24.4. vadovas – asmuo, vadovaujantis tam tikram klasteriui;

24.5. klasterio vadovui mokamas atlyginimas už klasterio koordinavimą ir klasterio veiklas;

24.6. klasterio gyvavimo laikotarpis;

24.7. tarp klasterio narių yra švietimo ir mokslo institucija;

24.8. klasteris turi patvirtintą komunikacijos planą, interneto svetainę, paskyrą socialiniuose tinkluose ir (arba) skelbia apie savo veiklas žiniasklaidoje, internete arba socialiniuose tinkluose;

24.9. bendrų iniciatyvų, kurios rodo klasterio, kaip organizacijos, išsivystymo lygį, skaičius.

25. Klasterio nariai bendradarbiauja ekonominės veiklos ir iniciatyvų srityse, siekdami padidinti ekonominį veiklos efektyvumą, dalytis žiniomis, perduoti technologijas, kurti naujus produktus. Pagrindinės iniciatyvos:

25.1. surengtos parodos, verslo misijos, verslo atstovų (angl. *business to business*) susitikimai;

25.2. dalyvavimas projektuose, kurie yra finansuojami ES, Lietuvos Respublikos biudžeto arba įmonių nuosavomis lėšomis;

25.3. klasterio pateiktos paraiškos gauti finansavimą;

25.4. dalyvavimas tarptautinių asociacijų ir (arba) organizacijų veiklose;

25.5. bendro rinkodaros plano turėjimas ir įgyvendinimas bei interneto svetainės turėjimas ir pranešimų žiniasklaidoje platinimas;

25.6. bendri mokymai;

25.7. bendri patirties ir kompetencijų didinimo renginiai ir (arba) susitikimai;

25.8. dalyvavimas darbo grupių veikloje, pasiūlymų teikimas viešajam sektoriui.

26. Skiriami trys klasterių išsivystymo lygiai:

26.1. besivystantys klasteriai:

26.1.1. ne mažiau kaip 5 nariai, kurie yra savarankiški ūkio subjektai;

26.1.2. turi klasterio valdymo struktūrą;

26.1.3. turi vadovą – asmenį, vadovaujantį tam tikram klasteriui;

26.1.4. nariai per metus vykdo ne mažiau kaip 2 iniciatyvas, nurodytas Konceptijos 25 punkte;

26.2. susiformavę klasteriai:

26.2.1. ne mažiau kaip 10 narių, kurie yra savarankiški ūkio subjektai;

26.2.2. turi klasterio valdymo struktūrą;

26.2.3. turi patvirtintą veiklos strategiją;

26.2.4. turi vadovą – asmenį, vadovaujantį tam tikram klasteriui;

26.2.5. vadovui mokamas atlyginimas už klasterio koordinavimą ir klasterio veiklas;

26.2.6. gyvavimo laikotarpis – daugiau nei 2 metai;

26.2.7. tarp klasterio narių yra švietimo ir mokslo institucija;

26.2.8. klasteris turi patvirtintą komunikacijos planą, interneto svetainę, paskyrą socialiniuose tinkluose ir (arba) skelbia apie savo veiklas žiniasklaidoje, internete arba socialiniuose tinkluose;

26.2.9. nariai per metus vykdo ne mažiau kaip 4 iniciatyvas, nurodytas Konceptijos 25 punkte;

26.3. brandūs klasteriai:

26.3.1. ne mažiau kaip 15 narių, kurie yra savarankiški ūkio subjektai;

26.3.2. turi klasterio valdymo struktūrą;

26.3.3. turi patvirtintą veiklos strategiją;

26.3.4. turi suformuotą biudžetą, turi ir gauna pajamas savo veiklai vystyti;

26.3.5. turi vadovą – asmenį, vadovaujantį tam tikram klasteriui;

26.3.6. vadovui mokamas atlyginimas už klasterio koordinavimą ir klasterio veiklas;

26.3.7. gyvavimo laikotarpis – daugiau nei 5 metai;

26.3.8. tarp klasterio narių yra švietimo ir mokslo institucija;

26.3.9. klasteris turi patvirtintą komunikacijos planą, interneto svetainę, paskyrą socialiniuose tinkluose ir (arba) skelbia apie savo veiklas žiniasklaidoje, internete arba socialiniuose tinkluose;

26.3.10. nariai per metus vykdo ne mažiau kaip 10 iniciatyvų, nurodytų Konceptijos 25 punkte.

27. Tarptautiniams brandiems Lietuvos klasteriams arba suformuotiems tarpsektorinių klasterių konsorciams, kurių bent vienas narys yra tarptautiniu lygiu pripažintas klasteris, rekomenduojama kurti atskiras paramos programas.

VII SKYRIUS KLASTERIZACIJOS SKATINIMAS

28. Klasteriai kuriami ir plėtojami klasterio narių lėšomis ir (arba) Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų, ir (arba) ES ir kitomis finansinės paramos lėšomis.

29. Klasterių plėtros politikos priemonių taikymo praktika rodo, kad klasterių skatinimo priemonės turi būti pritaikytos tam tikriems regionams, klasterių brandos lygiui, turi būti atsižvelgiama į gerosios praktikos pavyzdžius, įskaitant galimybę nukreipti politikos priemones į besivystančias naujas sritis, kurios apima įvairius sektorius. Geroji praktika – tai daugelyje organizacijų patikrintas veiksmingo ir našaus darbo bei darbų valdymo metodų apibendrinimas. Klasterių politikos priemonės ir klasterių patirtis bei potencialas leidžia didinti bendrą regiono konkurencingumą.

30. Atsižvelgiant į naujus Lietuvos ir visos ES ekonomikai kylančius iššūkius, klasterizacijos skatinimas turėtų būti orientuotas į šias sritis: skaitmeninimą, pramonės pertvarką, ES pridėtinės vertės kūrimo grandines, vietines trumpąsias pridėtinės vertės kūrimo grandines. ES pridėtinės vertės kūrimo grandinė – tai daugiau negu vienos ES šalies teritorijoje vykdoma koordinuota bendradarbiavimo tinklui priklausančių įmonių veikla, kuri padeda įmonėms išlikti konkurencingoms, užtikrina įmonių sąnaudų mažinimą bei produktų pristatymą laiku galutiniam pirkėjui.

31. Klasteriai skatina savo narius kurti startuoliams palankią aplinką.

32. Siekiant didesnio klasterių tarptautiškumo, tikslinga skatinti klasterių tarpregioninį bendradarbiavimą, jungimąsi į tarptautinius tinklus, strateginį bendradarbiavimą su MTEPI ir eksportą skatinančiomis agentūromis.

VIII SKYRIUS KLASTERIZACIJOS STEBĖSENA IR VERTINIMAS

33. Klasterizacijos stebėsenos tikslas – sudaryti sąlygas priimti įrodymais pagrįstus sprendimus, siekiant didinti Lietuvos ūkio konkurencingumą, skatinti ir efektyvinti klasterizaciją.

34. Už Konceptijos įgyvendinimą atsakinga Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija.

IX SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

35. Konceptijos tikslo ir uždavinių įgyvendinimas turės įtakos šalies ekonomikos konkurencingumui Europoje ir pasaulyje, didins informacijos apie Lietuvos klasterius sklaidą, skatins tvarios inovacijų, pramonės ir verslo sistemos kūrimą, glaudesnę tarptautinę ir vidaus bendradarbiavimą ir jungimąsi į klasterius.

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos ūkio ministerija, Įsakymas

Nr. [4-601](#), 2017-10-12, paskelbta TAR 2017-10-12, i. k. 2017-16171

Dėl Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2014 m. vasario 27 d. įsakymo Nr. 4-131 „Dėl Lietuvos klasterių plėtros koncepcijos patvirtinimo“ pakeitimo

2.

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, Įsakymas

Nr. [4-1109](#), 2020-12-10, paskelbta TAR 2020-12-11, i. k. 2020-27010

Dėl Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2014 m. vasario 27 d. įsakymo Nr. 4-131 „Dėl Lietuvos klasterių plėtros koncepcijos patvirtinimo“ pakeitimo